

Nükleer Silahsızlanma Konulu Ankara Çalıştayı

Hacettepe Üniversitesi'nden Dr. Şebnem Udum ve Monterey Institute of International Studies'den Dr. Philipp Bleek, nükleer silahların yayılması siyaseti ve nükleer bilim üzerine bir çalıştay planlamak amacıyla Hollings Center'dan küçük ölçekli hibe aldılar. “Nükleer Yayılma ve İran'ın Nükleer Programına Yönelik Türkiye ve ABD'nin Tehdit Algısı” adlı bu çalıştay, Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Haziran 2011'de gerçekleştirildi. Yaklaşık yirmi Türkiyeli ve ABD'li akademisyen, politikacı ve diplomatın bir araya geldiği bu çalıştayda nükleer enerji, nükleer silahların yayılması, bölgesel güvenlik ve İran'ın nükleer hedefleri gibi konular tartışıldı. Katılımcıların uzmanlık alanları uluslararası ilişkiler, ekonomi, nükleer mühendislik ve fizik gibi farklı disiplinlerdi. Geçtiğimiz Ekim ayında Hollings Center'ın “İran ve ABD-Türkiye İlişkilerinin Geleceği” başlıklı Yeni-Nesil Diyalog'una katılan Dr. Udum ve Dr. Bleek, bu çalıştayı, diyalogda tartışılan konuları daha detaylı incelemek amacıyla organize ettiler.

Dr. Udum ve Dr. Bleek bu çalıştayı tasarlarken şu konuları derinlemesine ele almayı amaçladı: a) nükleer enerji ve silah teknolojisi; b) nükleer silahsızlanma anlaşmaları ve normlarının evrimi ve siyaseti; c) Türkiye ve Amerika'nın İran'ın nükleer hedeflerine yönelik tutumları hakkında görüşler. Udum ve Bleek, çalıştayı nükleer tartışmaların bilimsel, tarihsel ve dış politika boyutlarını birbirine bağlayacak şekilde tasarladılar ve çalıştay katılımcılarının bu konuyu derin bir bilgi temeline yaslanarak incelemelerini sağladılar.

Nükleer konuların bilimsel boyutu: Sabah oturumunda, Dr. Haluk Utku (Hacettepe Üniversitesi, Nükleer Bilimler Enstitüsü) nükleer teknoloji bilimi üzerine bir konuşma yaptı ve plütonyum üretimi, nükleer yakıt ve nükleer silah çeşitleri gibi konulardan bahsetti. Nükleer enerji ve silah programları arasındaki bağlantı üzerine soruları cevaplayan Dr. Utku, bir devletin geçmesi gereken teknolojik aşamalardan da bahsetti.

Nükleer Silahsızlanma Politikaları: İkinci oturumda, Dr. Udum, 1940'lardan günümüze silahsızlanma girişimlerinin evrimi üzerine bir konuşma gerçekleştirdi. Bunu Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Anlaşma'nın (NPT) dayanıklılığı ve anlaşma maddeleriyle ilgili çıkan anlaşmazlıklar hakkında bir tartışma izledi. Bazı katılımcılar anlaşmanın nükleer silah programlarını önlemede başarısız olduğunu belirtirken (örneğin Kuzey Kore), Dr. Udum bu anlaşmanın uluslararası kamuoyu için bir dizi ortak konuşma konusu yarattığı ve nükleer silahların yayılması krizi ortaya çıktığında devletlerin yapısal ve hazır cevaplar verebilmelerini sağladığı için henüz takdir edilmemiş bir değeri olduğunu belirtti.

İran Hakkında Türkiye ve ABD'den Görüşler: Üçüncü oturumda, Dr. Mustafa Kibaroğlu (Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü) ve Dr. Bleek, İran'ın nükleer programı hakkında Türkiye ve ABD'nin görüş ayrılığını incelediler ve bu ayrılığın giderilmesinin mümkün olup olmadığını tartıştılar. İran'ın nükleer hedefleri söz konusu olduğunda, Türkiye diplomasiden yanayken, ABD'deki tartışmalar müzakereler hakkında daha şüpheli ve diplomasiden çok yaptırımlar ve askeri müdahale ihtimali üzerinde duruyor.

Bazı katılımcılar, İran'ın nükleer hedefleri için daha ne kadar ileri gidebileceği hakkında şüpheler varken Türkiye'nin komşusu İran ile ilişkilerine zarar vermeyi istemediğini belirtti. Nitekim Dr. Bleek de, birçok İran uzmanının “İran'ın kendisinin bile henüz ne kadar ileri gideceği hakkında bir karar almadığını düşündüğünü” söyledi.